

УДК 339.18

ОЦІНЮВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ

Корольчук О.П., д.е.н., доцент,
Сиваненко Г.П., к.е.н., асистент,
Торопков В.М., к.е.н., доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

Обоснованы методические подходы к определению показателей логистической эффективности для разных участников канала распределения, приведены коэффициенты пространственной концентрации и пространственной дистрибуции, иллюстрирующие интенсивность процессов концентрации и расширения товаропотоков, предложен универсальный показатель логистической эффективности.

Ключевые слова: канал распределения, цепь распределения, товародвижение, логистическая операция, логистическая эффективность.

Methodical approaches to definition of indicators of logistical efficiency for different participants of distribution channel are grounded; the factors of spatial concentration and distribution are given to illustrate the intensity of processes of concentration and expansion of commodity streams, a universal indicator of logistical efficiency is offered.

Key words: distribution channel, distribution chain, movement of the goods, logistical operation, logistical efficiency.

Актуальність теми дослідження. Функціонуючі в Україні канали розподілу у середньостроковій перспективі потребуватимуть системної реорганізації та оптимізації. У науковій літературі та публікаціях практиків досить повно розкрито питання вибору каналів розподілу виробником. Однак участь у розробці та функціонуванні каналу усіма іншими його учасниками залишається поза увагою.

Слід враховувати і те, що в Україні вичерпний інструментарій оцінки ефективності процесів фізичного розподілу (за винятком найпростішого процесу – транспортування) відсутній. Між тим, підвищення ефективності роботи логістичного ланцюга дає можливість забезпечити конкурентні переваги на ринку, тому розробки в цьому напрямку мають прямий практичний інтерес. При цьому досить велику роль для комплексної оцінки каналу розподілу відіграє визначення логістичної ефективності.

Отже, для опису даних процесів вкрай необхідний методичний інструментарій.

Аналіз останніх досліджень. Ефективність логістичних систем досліджували такі науковці, як М. Кристофер, Л. Міротін, О. Мороз, Ю. Пономарьова, Д. Уотерс, Л. Фролова, А. Гаджинський та ін. Однак, залишилися дискусійні питання як у трактуванні ефективності функціонування логістичної системи підприємства, так і в самій її оцінці.

Окремі науковці пропонують підхід, при якому ефективність логістичної операції, логістичного рішення, функціонування логістичної системи може бути охарактеризована системою показників їхньої якості при заданому рівні логістичних витрат. У якості основних ефектоутворюючих факторів аналізується рівень матеріальних запасів і потреба в складських площах, надійність і своєчасність постачань, тривалість логістичного циклу, якість і рівень сервісу, застосування бездокументної технології переміщення матеріального потоку [1].

Мета статті полягає у вирішенні важливого науково-практичного завдання щодо формування методики розрахунку логістичної ефективності.

Виклад основного матеріалу. Логістична ефективність показує, наскільки ефективно канал виконує свою основну функцію – просування продукції від виробника до споживача. А тому навіть за умови високих маркетингових показників низький рівень логістичної ефективності негативно впливатиме на конкурентоспроможність підприємства в цілому.

Логістичні показники є найскладнішою категорією. Попри досить тривалий та продуктивний період розвитку логістики як науки та значний опрацьований методологічний апарат, жодний з наявних в її інструментарії показників не відповідає потребам оцінки ефективності рішення щодо формування та оптимізації каналів розподілу, зокрема продовольчих товарів. Як свідчать результати проведеного на-

ми дослідження, показники, що ілюструють ефективність проектів в аспекті логістики, зазвичай або зведені до звичайних фінансово-економічних параметрів, наприклад, прибутку, або являють собою вузькі технічні показники.

З метою формування аналітичного інструментарію управління логістичними процесами нами було детально досліджено та удосконалено існуючі напрацювання у цій сфері. На наш погляд, у їх основу можна покласти дослідження І. Бачуріної, якою для визначення ядер потенційних кластерів було розроблено спеціальний коефіцієнт просторової концентрації виробництва, що розраховується за такою методикою [2]:

$$K_i = \Delta loc_i \cdot \frac{d_i^{\max}}{d_i^{\min}} + \sum_{j=1}^n \Delta loc_j \cdot \left(\frac{d_i^{\max}}{d_{ij}} \right)^2, \quad (1)$$

де: K_i – коефіцієнт просторової концентрації виробництва для i -го району, який характеризує рівень концентрації виробництва навколо i -го району;

Δloc_i – зміна коефіцієнта локалізації для i -го району за період (оптимально – рік);

Δloc_j – зміна коефіцієнта локалізації для j -го району за період;

d_{ij} – відстань між центрами районів i та j ;

d_i^{\max} , d_i^{\min} – максимальна (мінімальна) відстань від центру району i до іншого з усієї досліджуваної сукупності (1... n).

У результаті розрахунків одержуємо значення K_i для кожного району з досліджуваної сукупності. Чим більше (позитивне) значення даного показника для i -го району, тим вищий рівень концентрації навколо нього виробництва. Тобто, район з максимальним значенням K_i можна розглядати як ядро потенційного кластеру.

Трансформуючи даний показник для потреб оцінки ефективності концентрації товаропотоків у вузлах каналів розподілу, одержуємо формулу:

$$K_{con} = \Delta loc_i \cdot \frac{d_i^{\max}}{d_i^{\min}} + \sum_{j=1}^n \Delta loc_j \cdot \left(\frac{d_i^{\max}}{d_{ij}} \right)^2, \quad (2)$$

де K_{con} – коефіцієнт просторової концентрації товаропотоків в i -му районі певного регіону, поділеного на n районів (наприклад, райони області чи області України);

Δloc_i – зміна коефіцієнта локалізації поставок для i -го району за період;

Δloc_j – зміна коефіцієнта локалізації поставок для j -го району за період;

d_{ij} – відстань між центрами районів i та j ;

d_i^{\max} , d_i^{\min} – максимальна (мінімальна) відстань від центру району i до іншого з усієї досліджуваної сукупності (1... n).

Перевагами даного показника є:

- показник є динамічним, а не статичним, оскільки свідчить не про наявний стан, а відображає тенденції;

- показник дає можливість не лише оцінити ступінь концентрації виробництва, а й виділити ядро, навколо якого відбувається концентрація;

- показник дає можливість оцінити, наскільки сильно виробництво тяжіє до ядра, а не лише частку продукції, що виробляється у певному радіусі навколо ядра.

Ми вважаємо цілком доцільним застосування даного показника під час оцінки ефективності рішень щодо формування та оптимізації каналів розподілу продовольчих товарів в Україні. У досліджуваному аспекті показник дозволить визначити, наскільки ефективно вузол каналу концентрує товаропотоки. Однак у багатьох випадках необхідно визначити, наскільки ефективно вузол каналу поширює товаропоток у прилеглі регіони. Для цього пропонуємо ввести умовний коефіцієнт розповсюдження, побудований на принципах розрахунку попереднього коефіцієнта просторової концентрації:

$$K_{distr} = \Delta mr_i \cdot \frac{d_i^{\max}}{d_i^{\min}} + \sum_{j=1}^n \Delta mr_j \cdot \frac{d_i^{\max}}{d_{ij}}, \quad (3)$$

де Δmr_i – зміна рівня насичення ринку i -го району, яке слід розраховувати як відношення фактичного обсягу продажу у районі до загального обсягу ринку району (планового або бажаного обсягу).

Наведені вище коефіцієнти просторової концентрації та просторової дистрибуції ілюструють інтенсивність процесів концентрації та поширення товарних потоків. Відповідно, співвідношення логістичних витрат та кожного з коефіцієнтів $\frac{K_{con,distr}}{c_l}$ ми пропонуємо розглядати як універсальний показник

логістичної ефективності (залежно від напрямку руху товаропотоків).

Щодо специфічних показників ефективності, то вони у більшості випадків досить просто визначаються специфікою кожного окремого проекту.

Найбільш загальні показники логістичної ефективності проектів рішень щодо формування та оптимізації каналів розподілу наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Логістичні показники ефективності рішення щодо формування та оптимізації каналів розподілу для його учасників

№ з/п	Учасник каналу	Показники	
		загальні	спеціальні
1	Виробник	Питомі логістичні витрати: загальні у структурі витрат, сума витрат на певну транспортну чи складську одиницю	Витрати для здійснення окремого логістичного процесу
		Коефіцієнт просторового розповсюдження K_{distr}	Коефіцієнти просторового розповсюдження по продуктах
		Ефективність просторової дистрибуції $\frac{K_{distr}}{c_l}$	Ефективність просторової дистрибуції $\frac{K_{distr}}{c_l}$ по продуктах
		Динаміка обсягових показників ефективності логістичних операцій (витрати ресурсів на одиницю)	Синергетичний ефект від співпраці учасників каналу
2	Оптовий торговець (чи розподільчий центр роздрібної мережі)	Коефіцієнт просторової концентрації K_{con} та розповсюдження K_{distr}	Коефіцієнт просторової концентрації K_{con} та розповсюдження K_{distr} по продуктах
		Ефективність просторової концентрації та розповсюдження $\frac{K_{con,distr}}{c_l}$	Ефективність просторової концентрації та розповсюдження $\frac{K_{con,distr}}{c_l}$ по продуктах
		Частка логістичних витрат у структурі маржі посередника	Частка логістичних витрат у структурі маржі посередника по регіонах та продуктах
		Динаміка обсягових показників ефективності логістичних операцій (витрати ресурсів на одиницю)	Синергетичний ефект від співпраці учасників каналу
3	Роздрібний торговець	Коефіцієнт просторового розповсюдження K_{distr}	Коефіцієнти просторового розповсюдження по продуктах
		Ефективність просторового розповсюдження $\frac{K_{distr}}{c_l}$	Ефективність просторового розповсюдження $\frac{K_{distr}}{c_l}$ по продуктах
		Середня оборотність запасів	Рівномірність оборотності запасів (як дисперсія відповідних показників)

Зауважимо, що наведений у табл. 1 перелік не є вичерпним, оскільки кожен конкретний проект може вносити низку нових показників, обумовлених виключно його специфікою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В підсумку можемо зазначити, що у макро-економічному аспекті умовою ефективності ланцюга розподілу (та окремих його елементів) є мінімізація (за інших рівних умов) кінцевої ціни товару, як свідчення максимально ефективного виконання всіх функцій його просування від виробника до споживача. Одним з основних завдань для досягнення даної мети є мінімізація логістичних витрат.

Але, на нашу думку, загальний підхід до визначення ефективності функціонування каналу розподілу повинен бути комплексним, та обов'язково враховувати крім логістичної ефективності також маркетингову та фінансову.

Даний підхід, в перспективі, дасть змогу оптимізувати функціонування каналів розподілу відповідно до стратегічних планів торговельного підприємства, а зазначені питання стануть предметом подальших досліджень авторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кальченко Л.Г. Логістика: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 148 с.
2. Бачуріна І. Методологія виділення кластерів у агропромисловому секторі України / І. Бачуріна // Економіка та держава. – 2008. – №13. – С. 3.

УДК 330.322

ОЦІНКА ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Катан Л.І., к.т.н., професор

Дніпропетровський державний аграрний університет

В статтє приведена методика оцєнки впливннн на оєружающує среду и доказана необходимость ее систематического проведения для устойчивого развития аграрного сектора экономики Украины.

Ключевые слова: оцєнка впливннн на оєружающує среду, инструментарий, постоянное развитие, обеспечение развития, аграрный сектор, Украина.

The article presents the methodology of environmental impact assessment as the tools for consistent development of Ukraine agriculture.

Key words: environmental impact assessment, tool, consistent development.

Актуальність проблеми. Перед аграрним сектором України, що залишив позаду період складних трансформаційних змін, постають нові завдання модернізації аграрного виробництва та виведення його на соціально-орієнтований інноваційний шлях розвитку, досягнення високого рівня конкурентоспроможності, розв'язання яких зумовлює перспективу розвитку агропромислового виробництва на наступні десятиріччя [1]. Соціально-орієнтований інноваційний шлях розвиток зумовлюється багатьма чинниками: високим інтелектуальним потенціалом суспільства, рівнем фінансування наукових досліджень і розробок, сформованою системою менеджменту в галузі передачі результатів науково-дослідних робіт агроформуванням і формування повноцінного ринку науково-технічної продукції та відповідної інфраструктури; рівнем розвитку сільських територій. Важливість останнього чинника обумовлена винятковою значущістю виробництва продукції потребою відродження селянина як господаря землі, носія моралі і національної культури тому що існує виняткова значущість виробництва продукції сільського господарства і продовольства в життєдіяльності людини та забезпеченні продовольчої безпеки держави.

Сучасне аграрне виробництво України здійснюється в складних умовах наростаючої антропогенної дії на навколишнє середовище. Відсутність науково обґрунтованих систем сільськогосподарського природокористування зумовила значне зниження відновної здатності біосфери, екологічної стійкості агроландшафтів, природної родючості ґрунтів і розвиток ерозійних процесів.